

פ ר ו ט ו ק ו ל מ.ס. ט"ו/2

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
ירושלים, יום ד', ה' באדר חש"י - 22.2.1950

רל

חברי הועדה הנוכחים: נ. ניר - היו"ר

י. בדר
י. בר-יהודה
ד. בר-רב-האי
י. הררי
ז. ורהפטיג
ק. כהנא
ש. כ"ץ
מ.ד. לוינשטיין
א. לנקין
ע. מימון
א. פרמינגר
י. קליבנוב
ח. רובין

מוזמנים: ח. וילקנפלד

הישיבה נפתחה בשעה 08.50.

(רשמה חמ.)

אני פותח את הישיבה.

היו"ר נ. ניר:

אני חייב הסברה על קריאת הישיבה: לי היה ידוע כי היום, בשעה 9 בבוקר, צריכה היחה לקתקיים ישיבת ועדת המשנה בענין גיל הנישואים. לאחר שהכנסת העבירה אלינו אתמול, דבר אשר עד עכשיו לא היה בפרקטיקה, חשבתי שמחובתי לקבוע את ישיבת הועדה הבוקר, כי אחרת צריך הייתי לקבוע אותה ליום ד' הבא, ויכולים היו להגיד שאנחנו עושים זאת בכוונה. לכן קבאעתי הבוקר את ישיבת ועדת החוקה, וכתבתי בהזמנות כי ישיבת ועדת המשנה בענין גיל הנישואים, תתקיים לאחר ישיבת ועדת החוקה. לאחר שקבעתי את הישיבה, התרעמו עלי מצדדים שונים. אני מעמיד בפני הועדה את הענין שהועבר אלינו אתמול בכנסת, בקשר עם החלטת הממשלה.

כפי שציין היו"ר, לאחר שחולקו ההזמנות

ד. בר-רב-האי:

בצורה כל כך מהירה ומפתיעה, פניתי אלינו

א.א.

ח.מ.

ד. בר-רבהאי:

לא רק בשמי אלא בשם חברי סיעתי, ובקשתי ממנו לדחות את הישיבה הזאת, כדי שנוכל לקבוע את הישיבה יחד עם ראש הממשלה, מפני שהענין חורג ממסגרת של דיון פנימי שלנו. כיון שחשבנו כי הועדה צריכה לשמוע את דעת הממשלה, לא ראינו שום אפשרות לכנס היום את ישיבת הועדה. היושב-ראש, מטעמים שלו, לא הסכים אמש לדחות את הישיבה מיד, אלא ביקש שניענה להזמנה, נופיע פה ונביא את דרישתנו לדחית הדיון. הוצרר, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שחוץ ממני איש מחברי סיעתי לא יופיע לישיבה. אני חושך על דרישתי לדחות את הישיבה, ומציע ליו"ר הועדה לא לקבוע את הישיבה באופן אוטומטי ליום ד' הבא, אלא לבוא בדברים עם הממשלה. ב"כ הממשלה בענין זה, לא מוכרח להיות ראש הממשלה, כי הממשלה יכולה לשלוח גם מישהו אחר, אבל ב"כ הממשלה צריך להשתתף בישיבה הזאת.

אני חושב שהדרישה הזאת כל כך הגיונית ומובנת, שהיא תחזק על-ידי כל החברים ללא כל הסוסים. בכל אופן, אין אני מוכן לייצג פה לבדי, את סיעת מפא"י, בו יכוח שהוא כל כך חורג ממסגרת עבודתנו ונכנס לפרובלמטיקה קונסטיטוציונית שרצינו להתחמק ממנה. שמעתי שאוהה דרישה באה גם מחבר הכנסת ורהפטיג, אשר איננו כאן כרגע.

י. הררי:

בנאומי בענין החוקה, אמרתי כי לא יתכן שהענינים הקונסטיטוציוניים אצלנו, ייעשו בכל פעם לפי מידה וייתפרו לפי הצרכים. ההחלטה שנחקבלה אתמול, היתה בקשר עם מקרה מסוים. אין אדם החושש יותר ממני, מפני קבלת החלטות בלתי שקולות ובלתי ברורות בענינים קונסטיטוציוניים. לא דברו על הענין, לא ביררו אותו, ופתאום חשבו כי שני הסעיפים אשר הממשלה החליטה עליהם, יהפכו לחלק מן הקונסטיטוציה של המדינה. לכן הצעתי להעביר את הדבר הזה לוועדת החוקה, לפני שנקבע הלכות בענין זה. קודם כל צריך לבחוק אם שני הסעיפים האלה פותרים את כל הבעיה, כי ישנם סעיפים רבים.

בענין הדחיה: הנוהג אצלנו הוא, שכשסיעה

מבקשת דחיה, מטצימפאלאד מקבלים זאת. אני מציע שלפני שנדחה את הדיון, נחליף בינינו דעות. מוטב שאלה אשר יש להם מה להגיד, יביעו את דעתם. לא נחליט ולא נצביע היום, אבל טוב שחברי הועדה ישמעו על מה הדיון.

ח.מ.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
22.2.50
החלטת הממשלה בדבר שריים שאחרימו
ישיבות ממשלה.

י. הררי:

עלינו לקבוע גם מה יהיה במדינה בעתיד,
בקשר עם הממשלה, החנהגות השרים והיחס בין ראש הממשלה ושרי הממשלה, ולהיפך.

(אח"כ רשמה רל.)

רל.

י. בר-יהודה:

אני צריך לאמר כי אני מקבל את ההודעה

הזאת בהתמרמרות גדולה; גם את התוכן וגם

את הצורה של ההודעה. הצורה היא, שמיעה הולכת בעקבות השרים הדתיים,

אחרימה את הישיבה, ושולחת דובר להודיע על עמדתה. מר בר-רב-האי מצא לנחוץ

להחנצל על זה שנמצאת כאן חברה שניה מסיעתו, והסביר כי היא באה בטעות, מפני

שהתכוונה לוועדת המשנה. זאת הפעם הראשונה שמיעה רוצה לדחות דיון בוועדה

בצורה זאת. לא פעם קרה אצלנו שאנשי מפא"י, אנשי מפ"ם, או סיעות אחרות,

מבקשות לדחות דיון מסיבות מסויימת; זה בסדר גמור. אבל אותה סיעה באה

לישיבה, השתתפה בה, ולא העמידה את הוועדה בפני אולטימטום: אני בין כך

לא נמצאת בישיבה. היות ואנחנו צריכים לדבר גם מבחינת שמירת עצמנו מפני

תקדמים, אני רוצה לציין את התקדים הזה לשלילה רבה, ולקוות שלהבא

לא יחזרו דברים כאלה מצד אף סיעה, גם לא מצד סיעתי. אני רואה שמבחינה

מינוכית, אנשי החזית עשו באמת דבר איום ומדבק: הם כבר הדביקו את אנשי מפא"י

ביחס לתוכן. אני רוצה שיהיה ברור באיזה

מצב אנחנו נמצאים ברגע זה; לא מה שידוע לחבר זה או אחר מאחרי הקלעים,

אלא מה שידוע לכנסת ולנו בתור ועדה שהיא ב"כ הכנסת. ידוע לנו שחשעה חברי

הממשלה הודיעו על החלטה אשר לפיה יכולים היום שלושה משרי הממשלה, להיות

מוכרזים כמפוטרים; הודיעו לנו כי אנחנו נמצאים במצב שהדבר הזה יחכן. אחד

מאותם שלושת השרים, הודיע אחמול בכנסת שמי שאינו מרוצה, יכול להודיע כי

הוא מתפטר. כלומר, באם אין אנחנו יודעים מה חוקי ומה אינו חוקי, אנחנו

יכולים להימצא במדינה במצב, ששר אחד יודיע על שר שני שאין לו סמכות כשר,

ולא תהיה אינסטנציה אשר תקבע מי מהם צודק.

אני חושב שבמצב כזה, לדרוש חית הדיון,

ועדה חוקה, חוק ומשפט

22.2.50

החלטת הממשלה בדבר שרים שאחרימו
ישיבות ממשלה.

רל.

י. בר-יהודה:

זה אומר להעמיד את הדברים תחת סכנה של הפקרות גמורה; לא רק הורדת הפרסטיג' של הממשלה, אלא גם סכנות מעשיות, יומיומיות, בהנהלת העניינים היומיומיים. יכולות להיות לנו שתי ממשלות, או אפילו שתי מעשרה ממשלות, כי באופן תיאורטי, כל שר יכול להודיע שהשר השני מפוטר.

בדרך כלל, הודעת סיעה הדורשת זמן להחלטות,

מחייבה; אבל ישנם מקרים, כאשר הדבר קשור בסכנה לחיים התקינים של המדינה, שקבלת דרישה כזאת, היא חוסר אחריות שאין למעלה ממנה. אילו היו אומרים שלסיעה מפא"י יש צורך בהחלטות של שעה, שעתים, שלוש או ארבע שעות, לא היה לי שום דבר נגד זה, אם כי באופן אישי זה מאוד לא נוח לי; אבל במקרים כאלה אני רואה חובה לכל אחד מאתנו, קודם כל למלא את התפקיד המוטל עליו, והייתי מוכן לחכות מספר שעות הדרוש לסיעת מפא"י, כדי שתגיע להבנה מה היא עמדתה. אינני יכול להסכים לדחוף הדיון לישיבה הבאה, מפני שפירוש הדבר, העמדת המדינה בפני סכנה של החפוררות גמורה ואנרכיה.

י. בר:

אני רוצה לאמר כי באופן אישי אין לי

בעניין זה שום כוונות פוליטיות, פי אני

יודע, כמו שידוע גם מר בר-יהודה, הפרופ' שלנו ל"בן-גוריון ניסטיקה", שהמסבר אינו משבר, והקואליציה תחזור לאיתנה.

בן-גוריון בא והכריז על חוקה חדשה, או

נוספת, למדינה. יש בזה משהו שיכול להיות חוכן לכמה הופעות ב"לי-לה-לו",

אבל לא זה העניין. אנחנו בכל זאת רוצים שהעם יכבד חוקים; על כל פנים,

בודאי רצונה של כל הכנסת הוא, שהעם יקבל ברצינות את הכנסת ויכבד אותה

בתור מוסד. הכנסת אינה יכולה להיות המחסן, בו השלטון שומר את הארכיון של

כל הדברים שקרו קודם; הכנסת מוכרחה להתערב בכל מיני עניינים. לא אני הבאתי

את העניין לכנסת, אבל זאת היא עובדה שהעניין עמד אחמול על סדר-היום של הכנסת

פעם, ואם נכון מה שהתרחש, אז רק נס הציל - אינני יודע את מי - מסכנה

שבשעה מאוחרת של הערב, הדבר הזה יתעורר עוד פעם בכנסת, וגם בפעם השניה, ע"י

ראש הממשלה.

עכשיו עלינו להחליט מה חושבת הועדה: אם

היא תחכה עד שהקואליציה תחזור לאיתנה וחתן לוועדה "סימן ירוק"; מותר להתחיל

רל.

י. בדר:

לדבר על התיאוריה; או אם הועדה תמלא את החלטת הכנסת. לדעת י, החלטת הכנסת פירושה שעלינו לדון על השאלה הזאת. היום יום ד', היום הקבוע לישיבות ועדת החוקה חוק ומשפט, ואינני חושב שיש איזון שהיא סיבה לא לדון על זאת.

לפני שבוע או עשרה ימים, קרה שמר רוקח לא בא לישיבת ועדת הכספים, מפני שהיה חולה. עפ"י בקשתו, בקשתי בשמו שידחו את הדיון, שכלל גם הצבעות, עד שיבוא. הועדה אמרה כי אינה יכולה לחכות לו ולא התחשבה בבקשה. אני מבין שאמנם סיעת מר רוקח היא פחות רבת-חברים מסיעת מפא"י, אבל בכל זאת, בענינים כאלה, הרי לא המספר מכריע. אם בר-רב-האי ידרוש מאתנו לחכות בהצבעה עש שסיעתו - אשר לא באה היום - תתכנס ותקבע את עמדתה, בודאי יצדק בדרישתו. אבל לשם מה לא לדון היום?

הייתי רוצה להוסיף עוד נימוק, מבחינת היחסים בין החברים: לכל אחד מאתנו נוח מאוד לנסוע ביום ד' בבוקר תל-אביבה; ישנם גם כאלה שיש להם הזדמנויות לנסוע עוד ביום ג' בלילה. אנחנו קבלנו הזמנה לישיבה זאת. אינני רואה כל צל של הצדקה לכך שיבוא אצח חבר אחד ויגיד: סיעתי לא באה ולא תדון על השאלה הזאת.

אינני רוצה לחזור על דברי בר-יהודה בענין השיטה, אבל הם הפו נכונים.

ח. רובין: בקשתה של מפא"י לדחיה, באה במקצת במפתיע. אני חושב שיו"ר הועדה בודאי רצה מאוד לשרת את סיעת מפא"י, - כאשר סיעת מפא"י תמכה אתמול בכנסת, בהעברת הענין הזה לוועדת החוקה חוק ומשפט - וכינס מיד את ישיבת הועדה. סיעת מפא"י, חזקה עליה שהיא חושבת לפני שהדובר שלה מופיע בכנסת ודורש העברת הענין לוועדה; היא בודאי התכוונה לכך שיהיה דיון בוועדה, ולא-שלא יהיה דיון בוועדה. אני חושב שגם מסיעה המונה 46 חברים, אשר יש לה גם סיעה עצמאית של שני חברים נוספים, אפשר לדרוש מידה מסוימת של כבוד ויחס הוגן לגבי החברים. אם לא הייתם מוכנים אתמול, יכולתם לבקש אתמול מיו"ר הועדה לדחות את הישיבה. אני מדבר גם מבחינת זמני: אינכם צריכים לעכב אותי כאן, על מנת שאשמע מבר-רב-האי שהוא רוצה לדחות את הישיבה. (נ. ניר: בר-רב-האי בקש ממני לדחות את הישיבה, אך לא קבלתי זאת). אם הוא בקש זאת ממך, אני חוזר בי מדברי.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
22.2.50

החלטת הממשל בדבר שרים שיחרימו
ישיבות ממשלה.

רל.

ח. רובין:

לא אנחנו הזמנו את ראש הממשלה להגיד את דבה. משחקי האהבים והברוגז בתוך הקואליציה, הם נושא "מעניין", אבל אנחנו לא צריכים לשמש תפאורות בעניין זה. אם מביאים את הדבר לכנסת, הוא יצא מרשות הקואליציה. כל המשחק שמאחרי הקלעים, אינו מעניין אותי. בעניין זה לא מעניין הצד הפוליטי, אלא רק המגמה - כפי שציינן בצדק הררי - לתפור בגדך לפי המידה הנכונה ברגע זה.

לא נשאר לי אלא להביע את תמונתי הרב על עמדתה של מפא"י והייתי מבקש ממנה שעל כל פנים להבא, חסדר את העניינים הבינ-קואליציוניים בתוך הקואליציה, ואם היא מביאה משהו לכנסת, הדבר ימצא ברשות הכנסת.

ד. בר-רב-האי:

כל נסיון להכניס אותי לויכוח לעצם העניין ולתח הערכות, לא יצליח; אני לא אעשה זאת. כמובן, ישנם הרבה דברים שמעוררים יצר להגיד משהו להערכת הדברים, ובעיקר להערכת ההופעה המשותפת של חברי הועדה פה, בקשר עם בקשתי לדחות את הדיון. אבל אני לא אעשה זאת.

אני רוצה להגיד דברים ברורים: אין זאת הפתעה. אתמול בערב, מיד עם קבלת ההחלטה, הודעתי ליו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט, בשמי ובשם סיעתי, כי אנחנו מבקשים דחיה הישיבה. על זאת הוא ענה: נכנס את הישיבה ונראה. היה ברור אמש, שאין זאת שאלה אשר חוכרע ברוב דעות. אמרתי לחברי: יש לנו הבטחה של יו"ר הועדה; מי שיסע - יסע. לא צריך להעמיד זאת בצורה כזאת, שאנחנו כאילו משחקים "ברוגז". לא היה שום קושי להביא הנה את כל חברי הועדה מסיעתי, לו הייתי יודע שהשאלה עומדת כך.

מפא"י אינה זקוקה לרשותו של בר-יהודה, אם היא רוצה להתייעץ שעה-שעתיים. אבל זאת שאלה של הממשלה. כל הויכוח הזה, בלי השתתפות ב"כ הממשלה, אין לו טעם. העובדות הן כאלה: ראש הממשלה בקש מהח' ניר עוד אתמול בערב לכנס את הישיבה. יו"ר הועדה לא ראה אפשרות כזאת. הבוקר אמר לו ראש הממשלה כי לא יוכל להשתתף בישיבה, כי יש לו ישיבת הממשלה. צריך היה להתאים את הזמן, כדי שראש הממשלה או מישהו אחר מטעם הממשלה, אשר ייצג את נקודת השקפת הממשלה בעניין זה, יוכל להשתתף בישיבה.

אל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
22.2.50
החלטת הממשלה בדבר שריים שאחרימו
ישיבות ממשלה.

ד. בר-רב-האי:

אני רואה את המקרה הזה כפרצ'דנט חמור מאוד. לא פעם היו לנו מקרים שסיעה בקשה דחיה דיון. סיעתנו לא מוכנה היום לדיון. הח' הררי רואה צורך להחליף דעות לפני ההחלטות הסיעתיות. אני רואה צורך להחליף דעות רק לאחר שאשמע את הרקע המשפטי מפי ב"כ הממשלה. בכל זאת, משהו קרה, אם הממשלה החליטה פה אחד, כפי שהודיעה לנו. אינני מוכן לקבוע עמדה, לפני שאשמע את הסברת הממשלה, איך היא מביטה על החלטה.

אתמול בערב היה ברור לי שהדיון יידחה, לאחר השיחה שהיחה לי עם יו"ר הועדה. אני גם דאגתי לישיבת ועדת המשנה בענין גיל הנישואים, מפני שיש לי ענין שחברת הכנסת עדה /מימון, העומדת לעזוב את הארץ, תשתתף בדיון בענין זה. יו"ר הועדה ענה לי כי הדיון בוועדת החוקה יקח רבע שעה, ואז נוכל לדון על גיל הנישואים. עכשיו פתאום התגלו כל היצרים וכל האינסטינקטים, ויש לחברי הועדה אפשרות לדבר עם מפא"י כשהיא מיוצגת בצורה כזאת. לי יש עצבים חזקים מאוד; אני מוכן לשבת שעות, ואתם תדברו מה שאתם רוצים לדבר. אני לא אפתח את פי ולא אקבע עמדה. להחלטה של הועדה, מבלי השתתפות הממשלה, אין כל טעם, מפני שהצד השני בענין זה, לא מיוצג ולא הביע את דעתו.

היו"ר נ. ניר: כשהעבירו את הענין לוועדת החוקה חוק ומשפט,

החלטתי שהיות ויום ד' הוא היום הקבוע לאיש לישיבות ועדת החוקה, חוק ומשפט, אזמין את הישיבה להבוקר. נגשתי אל ראש הממשלה ובקשתי ממנו, קודם כל, שיתן לי את הטקסט. הוא אמר לי שאינו יכול להשתתף בישיבה היום בבוקר, ושקבע את הישיבה הערב. עניתי כי לא אקבע את הישיבה לערב, מפני שהזמן הקבוע לישיבות ועדת החוקה הוא יום ד' בבוקר. אחרי כן נגשו אלי חברי מפא"י ובקשו לדחות את הישיבה. אמרתי כי כבר קבעתי את הישיבה ולא אדחה אותה, אבל, אם יציעו דחיה בישיבה, כפי שמקובל אצלנו כאשר סיעה חדשה דחיה, אני משער שידחו את הישיבה. זאת היא כל האמת.

ז. ורדיפטיג: אינני רוצה לדבר לעצם הענין. אני חושב

שהמשטר החוקי שלנו קיבל אתמול מכה קשה,

ולהודעת הממשלה אין כל ערך.

ז. ורהפטיג:

אתמול, לאחר הישיבה, לאחר שנדברתי עם
בר-יהודה בענין ישיבה אחרת להיום, כי לא הייתה ^{נקיטת} קבועה להיום שום ישיבה
אחרת, קבלתי הודעה ממר ניר, שהוא קורא לישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט.
אמרתי לו: מה אתה עושה? האם אפשר לקבוע ישיבה מהערב לבוקר? אני לא
התכוונתי ויש לי ישיבה אחרת - לדעתי, לא פחות חשובה. נוסף לכך, אתמול
בלילה ישבנו עד שעה 1-2. מדוע אחת קובע ישיבה למחר בבוקר? תקבע
אותה ליום חמישי או ליום שני? להיום לא נקבעה ישיבת ועדת החוקה.
אמרתי ליו"ר הוועדה: לפחות תשאל חמישה מחברי הוועדה, אם הם רוצים בזאת.
הוא אמר לי שהוא כבר אינו יכול לשנות זאת, כי הוא קבר קבע את הישיבה,
אבל אם תבוא דרישה לדחות, אפשר יהיה לדחות.

מבחינת הענין, לא הייתי רוצה לעזור

לדחיה. אני מעונין שהדבר הזה יבורר בהקדם האפשרי, בצורה הנאותה.
אין לי אותם נימוקי הפולמוס של "כן קואליציה" ו"לא קואליציה"; יש לי
גישה מיוחדת לעניני החוקה, ואגן עליה בכל התנאים. אם באה דרישה לקיים
את הישיבה, אמרתי: אבוא ואהיה מוכן לדיון. אמנם לא הספקתי עדין
לדפדף בכמה ספרים שרציתי לדפדף בהם, בקשר עם ענין זה.

מאידך גיסא, אם ישנה דרישה מצד סיעה

לדחות את הדיון, מבחינה פורמאלית אין אני יכול להתנגד לזאת. עד עכשיו
נהגנו לא לדחות דרישות כאלה, והפרוצדורה הזאת נוצרה לא רק בשביל סיעה
אחת; מחר יכולה לעמוד במצב זה מפ"ם או החזית הדתית. (י. בר-יהודה: ואם
בינתיים שר אחד יאמר על שר שני שהוא מפוטר?) אז יהיה זה בלתי חוקי.
(י. בר-יהודה: אבל כך אמרו; רק בגלל זאת אינני יכול להסכים לדחית הדיון.)
אני מציע לקבל את ההצעה לדחות את הדיון. הייתי מבקש מאוד שנסדר זאת
בצורה של הסכם. לא טוב שבועדה שלנו נתעקש בענין זה.

היו"ר נ. ניר:

הצבעה

הצעת הררי, לקיים דיון מבלי לקבל החלטות -

לא נתקבלה.

הצעתי היא כזאת: היות ואנחנו נמצאים במצב

י. בר-יהודה:

שבכנסת שרים הודיעו בפומבי שלא יכירו

רל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט

22.2.50

החלטת הממשלה בדבר שרים שיחרימו
ישיבות הממשלה.

י. בר-יהודה:

האחד בהחלטת השני, אני מציע לא לדחות את הדיון.

הדבר הזה חורג מתפקידה של ועדת החוקה.

ד. בר-רב-האי:

אמרנו שבפנינו שאלה מופשטת, מפני שאם

קושרים זאת עם המקרה שקרה, זה ענין של ועדת הכנסת.

קודם לכן מוכרחה להיות החלטת ועדת

י. בר-יהודה:

החוקה בענין זה.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד דחית הדיון - 6
נגד - 6

אני מעמיד להצבעה שנית את הצעת

הפשרה של הררי, לקיים חילופי דעות מבלי לקבל החלטות.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת הררי - 6
נגד - 3

ההצעה נתקבלה.

אני מבקש כי יירשם בפרוטוקול כי אני רואה

ד. בר-רב-האי:

בהחלטת הזאת פגיעה חמורה בכל הנוהג של

הועדות עד היום, ובמיוחד לאחר ההודעה המפורשת של יו"ר הועדה אחמול,

שלא יחקיים היום שום דיון ושמשפיקה דרישה שלי כדי לדחות את הדיון, אלא

שהוא לא רצה לדחות את הישיבה על דעת עצמו. לאחר כל זאת, אני רואה את ההחלטה

שנתקבלה כאן, כפוגעת קשה ביחסי הסיעות בתוך הכנסת. אני בכל אופן, אינני

מוכן היום להביע כל דעה וחושב את עצמי לחופשי לא להשתתף בהחלטות

הפרטית הזאת של חברי הועדה.

רל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט

22.2.50

החלטת הממשלה בדבר שריים שיחרימו
ישיבות ממשלה.

אני צריך לחקן דבר אחד: לא אמרתי

היו"ר נ. ניר:

שהישיבה לא תחקיים; אמרתי שאני

משער שאם הח' בר-רבהאי ידרוש בשם סיעתו את דחית הדיון, הועדה תקבל

זאת. לא אמרתי שהישיבה לא תחקיים מפני שלא יכולתי לחייב את הועדה

לשום דבר.

אני מרשה לעצמי להוסיף על דבר בר-ר

ע. מימון:

האי, כי היו"ר, במקרה זה, לא פעל בסדר.

אנחנו הוטעינו ע"י הבטחת היו"ר.

ד. בר-רבהאי:

לא אעמיד כאן עכשיו את השאלה, אם פעלתי

היו"ר נ. ניר:

בסדר או לא בסדר. אבל אני מודיע שנית

כי לא הודעתי שהישיבה לא תחקיים. אמרתי שחשבתי שהועדה תדחה את הדיון.

(הברת הכנסת ע. מימון עוזבת את הישיבה).

כל החלטה שנתקבלה בוועדה הזאת, שהיא למורת

י. הררי:

רוחו של בר-רבהאי, אינה יכולה להיות

"שיחה פרטית"; זוהי שיחה של ועדה של הכנסת. הח' בר-רבהאי לא צריך היה

להשתמש בביטוי זה, ממש כמו שאני איני אומר על דבריו, שיש או אין להם טעם.

אין הח' בר-רבהאי יכול להגיד על מה שאינו מוצא חן בעיניו, שזוהי "שיחה

פרטית".

מאז קיימת הכנסת, יש לי ששקפה של העניינים

הקונסטיטוציוניים אינם שייכים לממשלה. לח' בר-רבהאי או לכל אדם אחר,

יכולה להיות השקפה מנוגדת. אני חושב שלבריאות המדינה ולבריאות היחסים

בין המפלגות - שהיום זו בקואליציה וזו באופוזיציה, ומחר יכול להיות אחרת -

שבכל ענייני הקונסטיטוציה, לא הממשלה תהיה הקובעת, כי הממשלה יוחר מדי

סובייקטיבית בעניינים אלה. לכן אני אומר כל הזמן על דעתי, שבכל ענייני החוקה,

עמדת הממשלה אינה מעניינת אותנו. כדי להיות אובייקטיביים בעניין זה, עלינו

להתעלם מעמדת הממשלה. גם אלה שנמצאים באופוזיציה צריכים להיות אובייקטיביים

ולא לשכוח כי מחר הם יכולים להיות בקואליציה, כי הרי מה שקובעים בקונסטיטוציה,

ועתה חוקה, חוק ומשפט

22.2.50

החלטת הממשלה בדבר שרים שיחרימו
ישיבות ממשלה.

רל.

הוא לא רק בשביל הממשלה שנמצאת היום בשלטון. אני מוכן תמיד לשמוע את דעתו של חבר הכנסת בן-גוריון, שהוא כרגע ראש הממשלה ואני מקוה שהוא יאריך-ימים כראש ממשלה. אבל אין זה אומר שאני צריך לקבל חוקות, המתאימות למה שרוצה ראש הממשלה של הממשלה הנוכחית. על כן, אין כל הצדקה לא להכנס לדיון הזה. אין זה אומר שאנחנו צריכים לקבל החלטה; אטו יכולים להתחשב בכך שסיעה זאת או אחרת צריכה להתייעץ. אבל אין טעם שלא נחליף דעות בכלל.

לעצם העניין. דבר אחד, בכל אופן ברור:

בשעה שמקבלים החלטה כה חשובה, לא יתכן שחברי הכנסת לא יקבלו אותה בכתב, כי החלטה זאת, לדעתי, קובעת את היחסים בין ראש הממשלה והשרים במדינה, למשך שנים רבות, לא רק לגבי החזית הדתית. הממשלה לא צריכה היתה לבוא ^{בעניין החוקה} בהפחעה, מבלי להתייעץ עם חברי הכנסת, צעצאאאאאא, כאילו "כזה ראה וקדש".

הנחתי הראשונה היא, שאי-אפשר לפתור את

הבעיה הזאת ע"י שני סעיפים.

הנחתי השנייה: כל העניין הזה לא יכול

להיות בנוי על השאלה אם שר בא או לא בא לישיבות. מי הקובע אם השר בא או לא בא? הדבר היחיד שאפשר לעשות בעניין זה, הוא לתת סמכות לראש הממשלה, בכל עת שימצא לנכון, לפטר את אחד השרים. הממשלה היא קולקטיב שראש הממשלה הרכיב אותו. לא נכון שהממשלה מורכבת מבאי-כוח המפלגות. מפלגה יכולה להגיד לחבר שלה, שאין היא רוצה שימשיך ליצג אותה בממשלה, אבל החבר שנמצא בממשלה, נמצא כפרט ולא כב"כ מפלגה. היות ולפי החוקה שלנו, ראש הממשלה מרכיב את הממשלה ומזמין את חברי הממשלה באופן אישי, הוא יכול גם בכל רגע להגיד לחבר ממשלה מסויים שעליו לעזוב את הממשלה. עלינו לקבוע מה קורה במקרה שראש הממשלה מפטר את אחד השרים. אם למשל ראש הממשלה אינו מביא דבר כזה בפני הכנסת, האז זה גורם למשבר פרלמנטארי?
אצאאאאאא

אני רואה חוק כזה כצעד ראשון של החוקה.

אלה הרוצים בחוקי יסוד, יביטו על הדבר הזה כעל חוק-יסוד ראשון. בין אם נקבע שמקרה כזה גורם או אינו גורם לששבר, עלינו לקבוע הלכות ברורות על היחסים בין ראש הממשלה והשרים, על האחריות הקולקטיבית שלהם ועל הקשר עם הכנסת.

ועתה חוקה, חוק ומשפט
22.2.50
החלטת הממשלה בדבר שרים
שיחרימו ישיבות ממשלה.

י. הררי:

אני רוצה להוסיף כי אינני יודע במה

יפסיד בר-רבהאי, אם יבוא לישיבת סיעתו לאחר שישמע את הדברים שייאמרו
כאן.

י. ברר:

הדברים שאמר מר בר-רבהאי עשו עלי רושם
חמור מאוד והייתי שמח מאוד אם הוא היה
חוזר מדבריו, לאחר שעברו כמה דקות והיתה לו אפשרות לחשוב על הדבר. לקרוא
לישיבת ועדה שהתכנסה באופן חוקי "שיחה פרטית", הרי זה דבר חמור מאוד.
מה יהיה אם תהיינה בחירות והרוב שייבחר לא ימצא חן בעיני מר בר-רבהאי;
האם יקרא גם לכנסת כזאת "אסיפה פרטית"? ישנם די אנשים בארץ, החושבים שלו
באיזה שהוא מצב השלטון החוקי היה יוצא מידי מפא"י, מפא"י היתה עושה מהפכה.
האנשים האלה רכשו להם היום נימוק חדש, בדברים שאמר בר-רבהאי. אני תקווה
שלפני גמר הישיבה, מר בר-רבהאי יחזור מדבריו.

לענין העומד על הפרק. יש כאן שני צדדים,
אשר לא הייתי רוצה לערבב אותם: צד אחד הוא המצב החוקי הקיים; צד שני: האם
צריך לשנות את המצב החוקי הקיים ובאיזה אופן צריך לשנותו. אחחיל מן הצד
השני.

אולי צדק מר הררי שהשיטה שלפיה ראש הממשלה
יכול לפטר חברי הממשלה, היא שיטה טובה. השיטה הזאת קיימת באנגליה. אינני
בטוח אם היא טובה גם בתנאים של ממשלה קואליציונית. אותה המצב בצורה קצת
שונה, קיים בארה"ב. ראש הממשלה, שהוא הנשיא, יכול לפטר בכל רגע כל חבר
ממשלה. אני אוסיף גם, שיש לי ספיקות אם כל ממשלה שהיחה במדינתנו, היתה
קואליציונית. אבל על זאת אין לי צורך לדון היום, כיון שאין בפנינו הצעת
חוק.

עלינו לדון אם הצורה שבחרה בה הממשלה היא
לפי החוק או אינה לפי החוק. אני רוצה להזכיר כי העמדתי את הענין הזה
בישיבת הועדה אשר דנה בחוק המעבר במושב הראשון שלנו בירושלים. אחרי שדנו
על הנוסח, אמרתי וזה בודאי ישנו בפרוטוקול, אם ישנו פרוטוקול - שלפי
החוק הקיים, לא תהיה בידי ראש הממשלה לפצץ אפשרות לפטר שר, אלא ע"י התפטרות
כל הממשלה ויצירת ממשלה חדשה. אני הוספתי אז: לי באופן אישי לא איכפת אם

נצדק. עסקה, חוק ומשפט

החלטת הממשלה בדבר שרים שיחרימו
ישיבות ממשלה.

רמ.

י. בדור:

זה יהיה כך או אחרת - אולי זה טוב ואולי זה רע, ואין לי הצעות - אבל חשוב שהדבר יהיה ברור מראש, כי זה המצב החוקי לפי חוק המעבר שאחם מקבלים היום. אמר אז מר רוזנבליט - ששמו היום רוזן - שיפה מצדי שהערכי זאת ושיספר זאת לראש הממשלה. אינני יודע אם הוא סיפר זאת לראש הממשלה. (א. לנקיין: ההחלטה נתקבלה בממשלה פה אחד, ז"א שגם הוא חמך בה). אני מזכיר את העניין כדי שיהיה ברור כי דעתי אינה תלויה במצב המסויים שנוצר היום.

החוק אמנם נוחן את היוזמה של צירוף הממשלה

בידי ראש הממשלה, אבל דעתי היא שמן הרגע שהממשלה הזאת הופיעה בפני הכנסת, קבלה את תפקידיה/והתחייבה לפי החוק, אין שום סמכות חוקית, לא לממשלה בתור ממשלה ולא לראש הממשלה, צאצאצאצא לגרש שר מחוץ הממשלה. הממשלה יכולה להחפטר וראש הממשלה יכול להרכיב ממשלה בהרכב חדש ולהפיע אתה בפני הכנסת - (י. הררי: או להמשיך לשלוט עוד עשרים שנה, בהרכב של אלה שנשארו.) אבל אין הוא יכול לאמר שהוא מגרש שרים מהממשלה.

אשר לבעיה, אם לשרים מותר להחרים ישיבות

ממשלה, לדעתי זוהי פגיעה חמורה בסדרי המדינה. אני רוצה להיות אובייקטיבי לגמרי בעניין זה, וכאן מר בן-גוריון צודק במאה אחוז: לא יתכן ששרים יחרימו ישיבות ממשלה, לא יתפטרו מן הממשלה, ישלטו במשרדיהם - עד כמה שיש להם שליטה במשרדיהם, עד כמה שלא יושבים במשרדיהם אנשים חשובים, מנהלים כלליים וכד', שהם בעצם לויאליים מאוד כלפי ראש הממשלה, יותר מאשר כלפי השרים הישירים שלהם; אבל בחיאוריה, השר שולט על המשרד - והממשלה לא גשלוט על השרים האלה. במובן זה, יש לנו היום שתי ממשלות, וזה בעניין עניין חמור מאוד.

לפי החוק, בעד עניין חמור, אחראית כל

הממשלה בפני הכנסת. אין זה נכון שבפני הכנסת אחראים שלושה שרים בלבד; בפני הכנסת במובן הפוליטי אחראית כל הממשלה על המצב שנוצר. הממשלה מוכרחה לתקן את המצב או להתפטר כולה. מר בן-גוריון אומר כי הוא נוחן אינטרפרטציה שהעובדה ששר לא משתתף בישיבות הממשלה, פירושה שהוא כאילו התפטר; אל ישחמש בפיקציות ליגאליות באופן כל כך מרחיק לכת. יש פקטה קונקלודנציה, ופירוש הדבר שאם מישהו עושה משהו, הפעולה עצמה היא סימן לרצונו. אבל אי אפשר להשתמש בדבר הזה אם קיימת הכרזה של עושה הפעולה, שאין זה רצונו, ואם הוא

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט

22.2.50

החלטת הממשלה בדבר שרים שיחרימו
ישיבות ממשלה.

י. בדרי:

מודיע: אני אמנם מתנגד בצורה כזאת, אבל אין ז"א שאני רוצה להודיע בזה את הדבר שקשור בדרך כלל עם התנהגות כזאת. השרים הדתיים אמרו כי הם לא מתפטרים, אם כי הם מחרימים את ישיבות הממשלה.

אם השרים לא התפטרו, ישנן שתי דרכים:

הדרך האחת היא שמר בן-גוריון יביא לכנסת חוק מעבר חדש. כאן באמת תעמוד בנסיון השיטה שלו; כיון שהחוקה "אינה מיוחסת" אפשר להעביר בכנסת חוק חדש במשך יום-יומיים. מר בן-גוריון יכול להביא זאת בנוסח של שהחלטה, שהוא לדעתי נוסח מאוד מסוכן, כיון שיכול לקרות מקרה כזה לגבי שלושה שרים, אבל מה יהיה במקרה ששלושה השרים ישבו מצד זה ו-9 השרים ישבו בצד השני, וכל אחד יאמר על השני שהוא מפורט? אבל אפשר להביא נוסח יותר פשוט שראש הממשלה או הרוב בממשלה, יכול לפטר את המיעוט.

הדרך השנייה היא שהממשלה תתפטרו. אפשר

להקים ממשלה חדשה אפילו במשך 24 שעות, בלי כל ההצגות האלה, באופן יותר מכובד ויותר מתאים, ובאופן - חסלחו לי על הביטוי - פתוח מצחיק.

אלה הן שתי הדרכים ואין דרך אחרת.

בשלב זה אני חושב שעל הוועדה להחליט כי

הממשלה טעתה בהצטרחה, ואפילו להגיד כי ההצטרחה הזאת פוגעת בחוק הקיים. אני מוכן גם, שנציע הצעת חוק, כי אני חושב שמר בן-גוריון צדק באומרו שהתנהגותם של השרים הדתיים היא דבר חמור.

חבר ועדה שמתחף בישיבה רשאי גם לא לשמוע

י. בר-רב-האי:

את אלה שמדברים. אבל אני מבקש באופן פרטי

את מר בר-רב-האי, לשמוע את הדברים שאומר לא לגוף העניין, - - - (דבר בר-רב-האי) אני שומע הכל. אני יושב בישיבה; משתחף בה. אני רק לא אביע דעה). אני פונה אליך באופן פרטי שתשמע את שניים-שלושה המשפטים הראשונים שאומר.

אינני רוצה להעלים שבכל עניין המופיע בכנסת

ישנו לא רק צד חוקי אבסטרקטי, אלא גם עניינים פוליטיים יומיומיים, היאבקות פוליטית וכו'; יהיה זה לא מתוכם אם אכחיש זאת. אבל אני רוצה שחקבל - ובעיני

רל.

י. בר-יהודה:

זוהי עובדה - שיש להבדל בין שני דברים אשר באחד הגישה היא פוליטית במאה אחוז ובשני הגישה היא חוקתית במאה אחוז. ענין המסירה או אי-המסירה לדיון בוועדה - בזאת גישתי היא פוליטית במאה אחוז: לאפשר או לא לאפשר להחמק מזה. כאשר אני נגד לדיון על גופי הענינים, גישתי היא לא פוליטית אלא חוקתית. אני מניח שתוכחו בזאת מתוך הערותי.

לעצם הענין. סעיפים (ב) ו-(ג) של פקודת סדרי

השלטון והמשפט בוטלו ע"י חוק המעבר; סעיפים (ג), (ה) וכו' - נשארו. עכשיו למעשה, קיימים סעיפים (ד), (ה) וכו' של פקודת סדרי השלטון והמשפט, והפרק השלישי של חוק המעבר, אשר מהווים את היסוד החוקי, לפיו מותר או אסור לפטר שרים מן הממשלה.

חוק המעבר אינו יודע בחירת ראש הממשלה;

הוא יודע רק בחירת ממשלה. כלומר, לפי חוק המעבר לא ראש הממשלה אחראי, אלא רק הממשלה. נאמר כאן כי הנשיא יטיל על מישהו את התפקיד להרכיב את הממשלה והממשלה תהיה מורכבת מראש הממשלה ומספר שרים. אבל בוחרים - והבעת האמון היא בחירה - לא בראש ממשלה ושרים, אלא בממשלה. אח"כ מדובר גם על אחריות משותפת. האחריות האישית של שר בממשלה היא רק בגבולות השבועה שלו. אם שר יפגע בחוק בניגוד למה שנקבע, הוא יהיה אחראי על זאת גם באופן אישי. אבל הממשלה ככלל, גם היא תהיה אחראית על זאת.

בן-גוריון טעה קצת בהיסטוריה אתמול. אחרי

שהוא מסר משהו מישיבה של הממשלה, רשאי כל אחד, על אתה הישיבה, למסור מה שידוע לו. בן-גוריון מסר כי בממשלה הזמנית מישהו הציע לראש הממשלה תהיה אפשרות לפטר שרים, והוא התנגד לזה. העובדה היא קצת אחרת: ראש הממשלה הציע בממשלה הזמנית, שהממשלה הזמנית תציע שהסדר יהיה לראש הממשלה תהיה אפשרות לפטר שרים, אבל הממשלה הזמנית החליטה לא להחליט בענין זה לא לחיוב ולא לשלילה; היא החליטה שלא תציע שום דבר, כי אין זה ענינה להציע דבר מסוג זה. לאחר זאת, בפני הוועדה ובפני האסיפה המכוננת, שהפכה את"כ לכנסת ראשונה, בן-גוריון כבר אפילו לא הציע זאת. הצעה כזאת לא באה משום צד, לא מפני ששכחו שהיא קיימת, אלא מפני שפעם הציעו אותה והיחה התנגדות; היא לא הוכנסה בכרוונה חחילה. (ז. ורפטיג: היחה הצעה כזאת). מזה נובע מה היא יכולתה של הממשלה להגיב על התנהגות השרים, מבלי להפוך זאת לאקט פוליטי, כלומר, מבלי להביא

י. בר-מהודה:

להביא את הדבר לכנסת. בסעיף (ד) של פקודת סדרי השלטון והמשפט, כתוב:
 "הממשלה הזמנית רשאית להעניק מסמכיוותיה לראש הממשלה או לכל אחד מהשרים,
 במידה שאין הדבר סותר את פקודות מועצת המדינה הזמנית". הממשלה יכולה
 להחליט שמשרד העליה, אשר היה קודם בידי שר מסוים, יהיה עכשיו בידי שר אחר;
 זה בגדר סמכותה. אין גם שום חוק האומר שלא יכול להיות בממשלה שר בלי תיק.
 אותו חלק בהחלטת הממשלה, האומר כי ראש הממשלה יחזיק במספר תיקים, הוא
 הוקי, כמו שהממשלה יכולה היתה להחליט שהיא מחלקת את התיקים אחרת,
 ושתיק הבטחון עובר מבן-גוריון לקפלן. בגבולות אלה החלטת הממשלה היא
 חוקית ובגדר סמכותה. אם הממשלה רוצה, אם מישהו אחר רוצה, להעמיד זאת
 בצורה של הכנסת אמון או אי-אמון לממשלה, כתוצאה מההחלפות והשינויים,
 הדבר הזה יכול להיות רק בכנסת, והוא יכול להיות לא לגבי שרים מסויימים
 אלה לגבי הממשלה כולה. הדרך היחידה לכך היא שכל הממשלה מתפטרת, ואותם
 אף-פעם השרים, יתכן שייבחרו מחדש, אבל הם צריכים לקבל אמון מחדש. כל
 עוד לא עושים זאת, השר נשאר שר, גם אם לקחו ממנו את תיקו. אם שר כזה
 יבוא לישיבת הממשלה ויריס את ידו, מוכרחים לקחת בחשבון את קולו, כי לא
 הממשלה בחרה אותו לשר והיא גם אינה יכולה לפטר אותו. גם הכנסת לא בחרה
 את השר כשר וגם היא אינה יכולה לפטר אותו. אבל הכנסת בחרה בממשלה, והיא
 רשאית לפטר את הממשלה. נכון שאם מאשימים שר על שעבר על סמכויות והממשלה
 אינה פומרת כלום, ז"א שהיא מסכימה לפעולתו של אותו השר, ואז צריך להציע
 הצבעת אי-אמון לממשלה כולה. אבל הממשלה אינה יכולה להגיד ששר מסוים אינו
 שר; אין זה ברשותה.

לי לא ברור מה הדין לפי החוק הקיים, במקרה
 של הוספת שר; האם צריך גם פאא אז לקבל אמון מחדש, או שצריך לשנות את החוק
 הקיים? לדעתי צירוף שר לממשלה לא צריכה לגרום לשום תוצאות פרלמנטאריות.
 אם שר מתפטר בעצמו, אלה שנשארו בממשלה, מהווים את הממשלה.

אני מציע שהמצב החוקי הזה לא ישונה.

אני חושב שע"י ההכבדה הזאת - אחדים אולי

בלי מחשבה תחילה ואחדים עם מחשבה תחילה - אנחנו רוצים להביא לידי כך
 שחמורות בממשלה לא תהיינה מבלי שיהיה הכרח ממשי, מעשי, לבוא אל הכנסת
 ולשאול לדעתה. אני חושב שזה באינטרס של כל המפלגות, על-נהוג כך, כי הרי כל
 אחת מהמפלגות בכנסת היא מיעוט, גם מפלגתו של ראש הממשלה, ז"א שבאופן

י. בר-יהודה:

תיאורטי יכול להיות מצב שמפלגתו תעמוד מול כל יתר המפלגות. לכן אני חושב שהמצב הקיים בענין זה, צריך להשאר גם להבא.

ז. ורדיפטיג: הרשו לי להעיר הערה לצד הפורמלי: אני

מצטער שמפני שאני שייך למפלגה שהיא כיום מעורבת בענין הזה, לא יכולתי להתנגד להצעת חבר הכנסת הררי, לקיים דיון פרלמנארי, אם כי לדעתי צדקו בהחלט בר-רב-האי וחבריו, כשדרשו שגם הדיון הפרלמנארי לא יתקיים עכשיו. יש לפעמים שאדם נמצא במצב בלתי נעים וכדי שלא יחשדו בו שהוא רוצה להתחמק מדיון, נוהג לא כפי שהיה רוצה לנהוג. לכן באתי לישיבה הזאת ואני משתתף בה.

אני מדגיש כי אני מבקש מהיו"ר לשמור לי את הזכות להביע דעה בדיון יותר נרחב שיחקיים אה"כ.

לעצם הענין: אני מבדיל בין דה לגה

לנדה ודה לגה פרנדה, כמו שעשה בר-יהודה. אני יודע שהרגילות לפולמוס אצלנו, היא מפורזת ומכניסים זאת לכל ענין. אמרו שאילו היחה לנו חוקה, היה מצב יותר טוב. אני רוצה להפנות תשומת לב אנשי המשפט שלנו שבשום חוקה הענין הזה לא יכול להיות מסודר יותר מאשר בחוק המעבר. בשום חוקה לא מוקדשים לבעיה הזאת יותר מאשר סעיף או שני סעיפים. אם חושבים שחוקה היא תרופה נגד כל המכות, אז אני שואל: לשם מה לנו אותם מאות ואלפי ספרים של חוקים ופסקי-דין קונסטיטוציוניים, שנמצאים בכל מדינה? כנראה שהחוקה היא רק מסגרת אשר אינה יכולה לפתור את כל הבעיות. הבעיה העומדת בפנינו היא אחת הבעיות שמסודרות אצלנו, לדעתי, בצורה שאינה משאירה שום ספק.

בכל זאת, בא אחמול ראש הממשלה - ממשלה

אשר בה יושבים שני יוריסטים - ומסר את החלטת הממשלה בענין זה. אפשר להתוכח מה הנוהג שצריך להיות בעתיד. אתוכח ואוכיח - עד כמה שאמצעי השיכנוע שלי מספיקים לכך - שהסידור שרוצים להנהיג, הוא אסון למדינה שלנו ולחמוקרטיה שלנו. אבל במצב הקיים, אינני יודע איך יוריסטים - ואני חמה על שר המשפטים שנחנן הסכמתו לכך - יכולים היו לקבל את החלטת הממשלה אתמול, שהיא החלטה המתנקשת בחוק בצורה כל כך ברורה.

ר.ל.

ז. וההפטיג:

מהו המצב הקיים? גם בוועדת החוקה של מועצת-

המדינה הזמנית, היו דיונים בנוגע לאותם הפרקים שעובדנו בקשר עם החוקה וגם בקשר עם חוק המעבר. היו שתי שיטות: שיטה אחת, של ראש ממשלה וממשלה; שיטה שניה, של ממשלה עם ראש ממשלה. לשיטה של ראש ממשלה וממשלה, הדרו גמה הטובה ביותר היא ארה"ב, כי שם מתקיימו בחירות נפרדות לנשיא. שם ישנה חלוקה כל כך נמרצת בין הרשות המבצעת והרשות המחוקקת, שהרשות המחוקקת כמעט שאינה מתערבת בשלטון. אצלנו הדבר הזה אינו בא בחשבון. אבל ישנם ניואנסים בין השיטה הבריטית והשיטה הקונטיננטאלית. היו בינינו אשר הציעו לקבל את השיטה הבריטית: ראש הממשלה יביא את הממשלה לאישור הכנסת, ואתה זאת ממשלה שלו, ותהיינה לו זכויות מיוחדות לפטר שרים. אנחנו דחינו את השיטה הזאת בכל חוקה. כאשר דנו על סעיף 9 בחוק המעבר, היתה הצעה לכתוב:

"לאחר התייעצות עם נציגי הסיעות בכנסת, יטיל נשיא המדינה על אחד מחברי הכנסת את החפיד להרכיב ממשלה, והוא יהיה ראש הממשלה". לא קבלנו את ההצעה הזאת, כי אמרנו שאין אנחנו רוצים שראש הממשלה יקבל את כוחו מחוץ לכנסת. אמרנו כי האדם אשר עליו יטיל נשיא המדינה את החפיד להרכיב ממשלה, לא מוכרח להיות ראש הממשלה. לא רצינו שמקור השלטון יבוא ממקורות שונים, שיהיו דרגות שונות במקורות השלטון. אנחנו רצינו שהכנסת תאשר את הממשלה כולה, על ראש הממשלה ועל שריה. ראש הממשלה הוא פרימוס אינטרפרס, אבל יש לנו רק סמכות אחת, רק ממשלה אחת, וראש הממשלה הוא ראש ממשלה אשר הכנסת אישרה אותה כממשלה. כך החלטנו שסעיף 9 יהיה: "לאחר התייעצות עם נציגי סיעות הכנסת, יטיל נשיא המדינה על אחד מחברי הכנסת את החפיד להרכיב ממשלה." אח"כ בא סעיף 10, האומר: "הממשלה תהיה מורכבת מראש הממשלה ומספר שרים מחוץ חברי הכנסת או מחוצה לה". ז"א, הכנסת מאשרת גם את מספר השרים. לכן, כל שינוי בקרב הממשלה, צריך לבוא באותה הדרך שהממשלה נבחרה, ואין דרך אחרת.

סעיף 11 בחוק המעבר, אומר: "משאיתא צא"

"הממשלה, משהורכבה, תתיצב מיד בפני הכנסת (לא ראש הממשלה, אלא הממשלה), ותיכון לאחר שתקבל בה הבעת אמון". בזמנו היתה הצעה לכתוב "ראש הממשלה יתיצב בפני הכנסת", אבל היא לא נתקבלה. סעיף (ג) אומר: "הממשלה תשא באחריות משהתפת לפעולותיה בפני הכנסת, חמסור לה ח' ותתקיים כל עוד תיחנה מאמון הכנסת". בכל הסעיפים ואלה לא מדובר על ראש ממשלה כי אם על ממשלה.

רל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
22.2.50
החלטת הממשלה בדבר שרים שיחרימו
ישיבות ממשלה.

ז. ורהפטיג:

ראש הממשלה הוא אחד מחברי הממשלה.

כאשר הממשלה החיצבה בפני הכנסת והכנסת הביעה לה אמון, היא לא אישה 12 שרים סתם, אלא עם חלוקת התיקים. (י. בדר: ההודעה על חלוקת התיקים הייתה אינפורמציה). (י. ברהודה: לא כחוב בחוק שצריך לאשר את ההרכב עם התפקידים. הממשלה רשאית לחלק את התיקים ואינה רשאית גם לשנות את החלוקה). יחכן שאין זה הצד החוקי, אבל זה היה הצד המעשי, כי הכנסת אישרה זאת. הממשלה קיימת כדבר שלם. אם שרים משתתפים או אינם משתתפים בישיבות הממשלה, זה יכול להיות נימוק לממשלה להתפטר. ראש הממשלה יכול במקרה כזה להגיד לכנסת: אינני יכול לעבוד עם ממשלה כזאת ואני מודיע שהממשלה התפטרה. הוא מודיע על קל לנשיא המדינה ומקיים את תפקידיו עד שנשיא המדינה מבקש ממישהו להרכיב ממשלה חדשה. בכל אופן, אי אפשר להנהיג צורה ילדונית כזאת שהציע מר בן-גוריון, ומר רוזן, שר המשפטים, קיבל אותה מבלי להעיר שהדבר הזה עומד בניגוד גמור לחוק הקיים. (י. בדר: גם הסיעה הדתית אחראית בעד ההחלטה שנחקלה.) מותר גם לחברי הקואליציה להביע ביקורת.

לדעתי החלטת הממשלה אינה חוקית ומכיון שכך

אין לה שום תוקף חוקי והיא בניגוד גמור לחוק הקיים אצלנו.

הח' הררי אומר שהוא מסכים כי המצב החוקי

הקיים הוא שהחלטת הממשלה אינה קיימת, אלא שצריך לתקנה ויש להכניס הצעת חוק לשם תיקון. הוא מתגעגע כל הזמן לשיטה האנגלית. אותה השיטה אינה מתאימה כלל וכלל למצב הקיים אצלנו. השיטה הזאת מתאימה או במשטר או בדיקטטורה של שתי מפלגות גדולות, שבו שולט תמיד רוב מוחלט. באנגליה, אשר בה קיימת שיטה בחירות מיוחדת, לא יחסית, הדבר אפשרי, כי בדרך כלל נמצאת בשלטון רק מפלגה אחת. לראש הממשלה במקרה כזה יש רוב מובטח, כי אין זאת שיטה של קואליציה. במקרה כזה, ראש הממשלה או ראש המפלגה, הוא המכריע. זוהי הדיקטטורה הדמוקרטית. במשטר שלנו איף לאף מפלגה רוב. בזאת אני מסכים עם דברי הח' קליבנוב בכנסת, כי לדעתי יהיה זה אסון לדמוקרטיה שלנו, אם למפלגה אחת יהיה רוב, כשתאוות השלטון כה מפותחת אצלנו. לדעתי, אצא מצב כזה גם אינו מתאים לתנאי ארצנו. לתנאינו מתאים יותר שלטון פרלמנטארי ולא שלטון

ר.ל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט

22.2.50

החלטת הממשלה בדבר שריים שיחרימו
ישיבות ממשלה.

ז. ורהפטיג:

אכזוקטיבי. הצעת הררי, פירושה לעבור משלטון פרלמנטארי לשלטון אכזוקטיבי. הפרלמנט מבקר אז רק לאחר המעשה ולא לכחילה. (י. בדר: אתה כבר 10% באופוזיציה; אתה כבר מתחיל לדאוג לזכויות הפרלמנט).

אני שבור שגם להבא, השיטה הזאת של שלטון פרלמנטארי מובהק, היא השיטה הנכונה והמתאימה למציאות של נו. לכן אני סבור שלא רק לאצאאלא בעבר אלא גם להבא, עלינו לנהוג בשיטה זאת.

נ. ניר:

אני רוצה להעיר הערה מוקדמת על הקשר

בין העניין הזה ובין החוקה. אינני מסכים

עם ד"ר ורהפטיג שאין זה שייך לעניין הזה. לדעתי, טוב שהדבר קרה בעצם הדיון על החוקה. יראה כל אחד כי לו היתה לנו חוקה - יכולה ליות חוקה יותר טובה ופחות טובה - אפשר היה לקבוע כללים בעניין זה. חוק המעבר שלנו היה חוק "אד הוק". צריך היה להרכיב ממשלה וחוקקנו חוק באותו העניין. אין זה אומר שהפרקטיקה שלנו לא צריכה להוכיח לנו כי צריך או לא צריך לשנות דברים.

אינני חושב שהדיון הזה הזיק למישהו.

אין אנחנו קובעים שום דבר. החלפנו בינינו דעות וכל אחד יחשוב על כך עד השבוע הבא. לדעתי הויכוח הזה היה תועלת.

אני מוכרח להגיד כי התפלאתי קצת, על כולכם,

מפני שאני, בתור יו"ר ועדת החוקה, לא ידעתי אתמול מה העבירו אלינו.

ביחוד לאחר שראש הממשלה תמך בהצעה להעביר את העניין לוועדת החוקה. אני מבין

שחברי הכנסת רוצים שועדת החוקה תביע את דעתה בעניין זה, אבל ראש הממשלה,

אשר חושב שהוא צודק, מדוע הוא תמך בהצעה להעביר זאת לוועדת החוקה, כדי

שחביע דעתה אם הוא צדק או לא צדק? חברי הועדה ככנסו מיד לדיון בעניין זה.

בפני עמדה השאלה מה עלי לעשות: להגיד שלאחר שהממשלה החליטה מה שהחליטה,

היא שואלת את ועדת החוקה? לו היתה זאת הצעת חוק, הייתי מבין זאת, אבל איש

בן גוריון אמר בפירוש כי אין זאת הצעת חוק. בתוך הישיבה היו חילופי דברים

די מעניינים, בין ב"כ הגוש הדתי, יו"ר הכנסת וראש הממשלה, אשר הוכיחו כי

גם בשביל השחקנים הראשיים במשחק הזה, אמצ לא היה ברור מה המצב.

ועדת חוקה, חוק ומשפט

22.2.50

החלטת הממשלה בדבר שרים שיחרימו
ישיבות ממשלה.

רל.

נ. ניר:

לדעתי, אנחנו צריכים לעשות שני דברים:

קודם כל אנחנו צריכים להמשיך ללכת בכיוון

שהלכנו, ז"א, להחליט אם החלטת הממשלה היא חוקית. הדבר השני שעלינו

לדון עליו הוא, גם ההחלטה היתה חוקית, האם יש צורך לחקן את תוצב הקיים

בענין זה. את מסקנותינו נביא לכנסת.

אין הכרח לקבל את הסיכום הזה כסיכום

של הישיבה הזאת. אני מציע לחברים לחשוב אם הם מסכימים לסיכום הזה.

א. לנקין:

אני רוצה להביע משאלה, ששר המשפטים

ישתתף בישיבה הזאת.

ד. בר-רב-האי:

במידה שאני יודע את מצב-רוחם של חברי

ובמידה שאני יכול להגיד זאת, סיעת

מפא"י לא אחש חשתתף באופן אקטיבי בו יכוח, בלי השתתפות ב"כ הממשלה.

י. בדר:

אני חושב שעלינו לקבל החלטות אלה:

(א) שהדבר דחוף מאוד.

(ב) שאנחנו חושבים כי יש לענין זה זכות

קדימה על כל ישיבת ועדה אחרת.

(ג) שמר ניר יברר עם ראש הממשלה ושר

המשפטים את הזמן הנוח לישיבה, ושאנחנו מוכנים לישיבה כזאת גם ביום ב'

וגם ביום ג', אבל ביום ד' היא חתקיים בכל מקרה.

היו"ר נ. ניר:

אם לא תקבלו הודעה אחרת, הישיבה חתקיים

ביום ב' ב-11.

הישיבה נסתיימה בשעה 11.00.